

Voorzitter. Er zijn al veel vragen gesteld. Een aantal bleven zoals gewoonlijk onbeantwoord. Ik heb nog vier vragen aan de staatssecretaris. Kan de staatssecretaris de gegevens uit het rapport van Thales over onder andere de zogenoemde veilige afstand met deze Kamer delen? Zo nee, kan zij dan indien nodig vertrouwelijk aangeven wat de maximale veilige afstand is tussen deze radar en de omliggende bebouwing? Mijn tweede vraag heeft betrekking op het vermogen van de beoogde SMART-L-radarinstallatie. Kan de staatssecretaris aangeven wat het vermogen van deze radar zal zijn, en met name het piekvermogen? Want dan is de straling het ergst. Zo niet, kan zij dan aangeven of het vermogen hoger of lager is dan het vermogen van de buienradar van het KNMI? Wat is het cumulatieve stralingseffect op het moment dat beide radarinstallaties, dus zowel de militaire radar als die van het KNMI, op piekvermogen straling uitzenden? Dat is mijn derde vraag. Die stel ik ook omdat het voor de hand ligt dat deze piekvermogens vaak tegelijk ingeschakeld zullen worden bij bepaalde weersomstandigheden. Mijn laatste vraag is: heeft de staatssecretaris de mogelijkheden onderzocht om op de locatie van de bestaande buienradar van het KNMI in Herwijnen in het landsbelang in plaats van de buienradar de nieuw voorziene militaire radar te plaatsen? Zo nee, waarom niet? Eén radar is nog altijd acceptabeler dan twee, en de buienradar is voor het landsbelang niet cruciaal.

Voorzitter. De politieke radar van Barbara Visser staat duidelijk niet goed afgesteld in deze kwestie. De aanpak van Visser is een potje paniekvoetbal geworden als gevolg van de door haarzelf gecreëerde tijdsdruk. Dit is totaal de verkeerde aanpak. En het ergste van alles: de belangen van de mensen uit Herwijnen, de gezondheid van de omwonenden, wordt totaal uit het oog verloren door deze aanpak. Ja, natuurlijk gaat het ons allen uiteindelijk om de veiligheid van het luchtruim, maar die zet de staatssecretaris nu zelf op het spel door haar onpraktische en ondoordachte aanpak. Daarom sluit ik mijn betoog af met een welgemeende oproep aan de staatssecretaris. Ga snel en daadkrachtig aan de slag met het vinden van goede alternatieve locaties, in plaats van met grof geweld de radar in Herwijnen door te drammen.

Dank u.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer De Vries. Mag ik u erop attenderen dat wij in deze zaal gewend zijn om de bewindspersonen aan te spreken met "minister" of "staatssecretaris" en niet met hun voor- of achternaam?

Mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech. Staat u mij toe om iets van uw achtergrond te schetsen.

U studeerde een jaar economie aan de Rijksuniversiteit in Groningen, tevens uw geboorteplaats. Daarna maakte u de overstap naar de Hanzehogeschool, waar u in 1996 de opleiding management, economie en recht op het gebied van vastgoed en makelaardij succesvol afrondde. Een paar jaar later volgde u de leergang projectontwikkeling van NEPROM, de Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen.

Intussen was u in Amsterdam begonnen als makelaar bij Colliers International. Van 1997 tot 2010 werkte u als

financieel specialist, achtereenvolgens bij FGH Bank NV en Personal Finance Amsterdam BV. In 2010 keerde u terug bij de makelaardij en het vastgoed. Zo werkte u als partner makelaardij bij Allington, als makelaar/vastgoedadviseur bij Voorma & Millenaar makelaars, als directeur bij vastgoedbedrijf Binswanger en als partner bij makelaardij Engel & Völkers. Sinds 2015 bent u Private Office Advisor bij Engel & Völkers.

Rond dezelfde tijd maakte u kennis met Henk Otten en Thierry Baudet, en raakte u betrokken bij Forum voor Democratie, dat toen nog een denktank was. Hun enthousiasme en kritische geluid spraken u aan, vertelde u in deze Kamer toen u zich kandideerde voor het ondervoorzitterschap.

Nadat de denktank een politieke partij was geworden en in 2017 twee zetels haalde bij de Tweede Kamerverkiezingen, werd u persvoorlichter van de Tweede Kamerfractie van Forum voor Democratie. In 2019 bent u zelf gekozen als Eerste Kamerlid namens de partij en op 11 juni van dit jaar beëdigd. Nadat de heer Otten de fractie-Otten begon, maakte u in augustus, samen met mevrouw Rookmaker, bekend dat u zich bij hem aansloot. Inmiddels is de politieke partij GO, Groep Otten, opgericht. U bent algemeen bestuurslid van de partij en persvoorlichter.

Ik refereerde al aan uw kandidatuur voor het tweede ondervoorzitterschap. In uw kandidaatstellingsbrief schreef u: "Mijn relatief korte politieke loopbaan geeft ruimte voor verdere ontwikkeling en ontplooiing." Met de bijdrage vandaag aan uw eerste plenaire debat heeft u een nieuwe stap gezet. Nogmaals van harte welkom en we kijken uit naar uw verdere inbrengen.

Dan geef ik nu graag het woord aan de heer Arbouw voor zijn maidenspeech.

De heer **Arbouw** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Allereerst wil ik graag benadrukken dat ik het een hele grote eer vind om in deze Kamer zitting te hebben en het woord te mogen voeren in deze historische zaal. Uiteraard wil ik graag de collega's Dessing, mevrouw Huizinga, de heer De Vries en Rietkerk, die zo meteen na mij komt, ook van harte feliciteren met de maidenspeech die zij vandaag houden.

Voorzitter. Het onderwerp van vandaag is nou niet meteen het eerste onderwerp waaraan ik zat te denken om een maidenspeech over te houden. Toch, bij nader inzien, past dit uitstekend bij mijn achtergrond en cv. Dat zal ik uitleggen. Enerzijds mijn Defensieachtergrond: ik heb lang gediend bij het Korps Rijdende Artillerie, opgericht op 21 februari 1793, een korps waar traditie en historie van groot belang zijn, net als in dit huis. Het is ook dezelfde eenheid die jaarlijks saluut- en minuutschoten afschiet op het Malieveld tijdens Prinsjesdag, in van die mooie uniformen. Ik ben zelfs getrouwd in een gouden dolman. Naast de functies op het ministerie heb ik een aantal jaren als militair diplomaat in Brussel gewerkt bij het NAVO-hoofdkwartier en de Europese Unie. Als kolonel buiten dienst kan ik me aldus goed inleven in het voorliggend dossier en ben ik me bewust van de noodzaak om voor dit radarstation een goede nieuwe locatie te vinden. Anderzijds: mijn lange bestuurlijke

achtergrond als wethouder van een grote stad, en dan ook nog met een portefeuille in de ruimtelijke ordening en de stedelijke ontwikkeling, waarbij ik ervaring heb met rijk- en provinciale inpassingsplannen en snap wat een rijkscoördinatie-regeling inhoudt, maar dus ook begrijp wat dat betekent voor het lokale niveau.

Voorzitter. Mijn fractie was bij de eerste agendering van de Rijkscoördinatie-regeling Herwijnen, na de aanbiedingsbrief van de staatssecretaris van 7 juni dit jaar, eigenlijk al overtuigd van de noodzaak tot een snelle besluitvorming. Inmiddels hebben we er vanaf 25 juni vrijwel elke week in onze gecombineerde commissie over gesproken. Zo vaak dat het bijna een traditie is geworden — en u hebt al begrepen dat ik tradities wel mooi vind — een soort vast ritueel op de dinsdagmiddag. We gaan het straks allemaal heel erg missen.

Maar voorzitter, het gaat natuurlijk om het nationaal belang om een goed werkend radarstation te hebben dat dit deel van Nederland en dit deel van het NAVO-luchtruim afdekt. Want het is eigenlijk ook een NAVO-taak. De oude locatie, op Nieuw-Milligen, voldeed daar niet meer aan, was ook niet aan te passen, en is inmiddels ook dermate oud dat uitval niet uit te sluiten is. Vanaf 2012 is een studie gestart en vanaf 2015 is men bezig om deze vervanging, in samenspraak en in eerste instantie met instemming en medewerking van de betreffende gemeente Lingewaal, tot stand te brengen. Nu na de gemeentelijke herindeling de lokale medewerking er niet meer is, is de inzet van een rijkscoördinatie-regeling onzes inziens niet meer dan logisch. De Wet ruimtelijke ordening biedt die mogelijkheid ook. De rijkscoördinatie-regeling kan volgens de nieuwe Wet ruimtelijke ordening, artikel 3.35, gestart worden als er sprake is van een nationaal belang, zoals 's lands veiligheid. En dat is hier in het geding. Het hoeft dus niet de beste of enige locatie te zijn. Alleen al het nationaal belang — en die NAVO-taak onderstreept dat nog eens — is voldoende.

Die radar staat namelijk ten dienste van het Air Operations Control Station in Nieuw-Milligen en maakt onderdeel uit van het geïntegreerde luchtverdedigingsstelsel van de NAVO. 24 uur per dag, 7 dagen in de week staat het Quick Reaction Alert Team met twee F-16's op stand-by om indien noodzakelijk op grond van de informatie van onder andere deze radarsystemen onderscheppingen te doen. Dat gebeurt dus ook regelmatig. De operationele noodzaak van deze radar staat aldus buiten kijf.

Voorzitter, natuurlijk begrijp ik ook de zorgen die door andere fracties vandaag naar voren worden gebracht. Dat gaat over een zorgvuldig proces, rechtszekerheid en kwalitatief goede onderzoeken. En de VVD begrijpt uiteraard ook goed de zorgen die door inwoners in Herwijnen naar voren zijn gebracht. Ik heb als wethouder regelmatig afwegingen moeten maken over het plaatsen van antennes in de stad, waarbij inwoners zich grote zorgen maken over de straling, cumulatieve effecten en gezondheidseffecten. En natuurlijk is de straling van een radarstation andersoortig dan antennes voor telefonie. En daarom is het goed dat de staatssecretaris op verzoek van de gemeente en de Tweede Kamer nu solide onderzoeken laat uitvoeren naar mogelijke alternatieve locaties en de cumulatieve effecten van straling. Deze dienen natuurlijk zorgvuldig en in samenspraak met de belanghebbenden uitgevoerd te worden. Onzes inziens is de beste garantie dat dit goed gebeurt de inbedding van de onderzoeken in de rijkscoördinatie-regeling. De VVD is

blij dat de staatssecretaris regelmatig heeft aangegeven ook geleerd te hebben van het proces tot nu toe en dat in het vervolgproces transparantie en draagvlak veel nadruk zullen krijgen.

Voorzitter. De rijkscoördinatie-regeling is bij uitstek een procedure die die zorgvuldigheid, rechtszekerheid en een kwalitatief goed doorlopen proces kan garanderen, onder andere door de samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Bij deze procedure zijn inspraak, informatiebijeenkomsten en bezwaarmogelijkheden ingebouwd. Voor het ministerie van Defensie is het voeren van een rijkscoördinatie-regeling een uitzondering en, volgens de brief van de staatssecretaris van 15 oktober, zelfs de eerste keer. Maar bij andere departementen, EZK, BZK, IenW, is dit een veel vaker voorkomende figuur, bijvoorbeeld voor projecten op het gebied van de energie-infrastructuur, zoals de windmolenparken bij Flevoland, die ook via de rijkscoördinatie-regeling lopen.

Voorzitter. Tot slot de conclusie. Voor de VVD biedt een besluit tot starten van de rijkscoördinatie-regeling dan ook de beste garantie voor een zorgvuldige bestuurlijke wegging en een spoedige besluitvorming.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Arbouw. Mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech. Staat u mij toe om ook iets van uw achtergrond te schetsen.

U bent opgeleid tot officier in de landmacht aan de Koninklijke Militaire Academie in Breda en aan het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie te Brussel. Later in uw carrière heeft u ook de propedeuse van de studie bestuurskunde aan de Rijksuniversiteit Leiden gehaald en hogere militaire vorming aan het Instituut Defensie Leergangen en de Leergang Topmanagement Defensie aan het Instituut Clingendael gevolgd. Gezien deze achtergrond is het dan ook geen verrassing dat u uw maidenspeech tijdens dit debat houdt.

Momenteel bent u kolonel buiten dienst, maar als beroepsmilitair was u onder andere attaché bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de NAVO en de Europese Unie in Brussel. Op het ministerie van Defensie in Arnhem en Den Haag heeft u eveneens verschillende functies gehad. Zo was u beleidsadviseur Personeel en Organisatie, hoofd van de afdeling Beleidsevaluatie en plaatsvervangend directeur van de hoofddirectie Financiën en Control. Ook heeft u een tijdelijk uitstapje gemaakt naar een ander departement toen u adviseur Omgevingswet op het ministerie van Infrastructuur en Milieu was. Een dossier dat momenteel ook zeer actueel is in deze Kamer, maar dat terzijde.

In 2002 werd u wethouder voor de VVD in Breda. U was verantwoordelijk voor veiligheid, volkshuisvesting, bouwen en woningtoezicht en stedelijke ontwikkeling. Vier jaar later keerde de partij niet terug in het college van burgemeester en wethouders en werd u fractievoorzitter van de VVD in de gemeenteraad. Tussen 2010 en 2018 was u opnieuw wethouder van Breda, en ditmaal ook locoburgemeester. BN DeStem schreef ooit over u: "een man van afspraak is

afpraak, een intelligente onderhandelaar die knopen kan ontwarren en een 'bloedende tegenpartij' het idee kan geven dat hij de pleister plakt." U bent gewaarschuwd.

Sinds 11 juni bent u lid van de Eerste Kamer en zet u deze eigenschappen, samen met uw kennis en ervaring, in dit huis in. Naast het Kamerlidmaatschap bent u lid van de raad van advies van de stichting GO- Delta en lid van de commissie van toezicht van de Internationale School in Breda.

Nogmaals van harte welkom en we kijken uit naar uw verdere inbrengen.

Dan geef ik nu graag het woord aan de heer Rietkerk voor diens maidenspeech.

De heer **Rietkerk** (CDA):

Voorzitter. Allereerst feliciteer ik mijn collega's mevrouw Huizinga-Heringa en de heren Dessing, De Vries en Arbouw met hun maidenspeech. Het voelt goed.

Voorzitter. Het CDA kent vier kernbegrippen: gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en een gespreide verantwoordelijkheid. In het toekomstperspectief voor Nederland in 2030, "Zij aan zij", zijn deze kernbegrippen verder uitgewerkt in perspectieven. Bij een gespreide verantwoordelijkheid gaat het om mensen, organisaties, bedrijven en overheden die een eigen en een gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen. Vertrouwen is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Daarbij wordt een lonkend perspectief geschetst, voorbij aan het systeemdenken, op weg naar duurzame instituties.

Cruciaal voor de christendemocratie is de wijze waarop de overheid orde schept in de gemeenschap. Het gaat om een openbaar bestuur dat mee-ademt en meedenkt met de samenleving, die zij als gemeenschap dient en ordent. De overheid — lokaal, provinciaal en landelijk — ordent ook de ruimte: ruimtelijk ordening, of ruimtelijke ontwikkeling zo u wilt. En met plezier en passie heb ik ervaring hiermee op mogen doen: vanaf 1984 tijdens mijn studie Bestuurskunde en rechten, daarna, tot 1998, als adviseur ruimtelijke ordening, daarna als Tweede Kamerlid, van 1998 tot 2003, als lid van de Kamercommissie Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu, en daarna als gedeputeerde VROM in de mooie provincie Overijssel, tot eind 2014.

Het huis van Thorbecke staat bij de ruimtelijke ontwikkeling en in de Wet ruimtelijke ordening als een huis. Het dichtst bij de mensen: de gemeentelijke overheid. Ik heb dat vandaag regelmatig horen langskomen. Voorts zijn er de provinciale en de rijksoverheid.

De gemeente is als eerste verantwoordelijk voor de ruimtelijke ingrepen bij gemeentelijk belang. Dat doet de gemeente via een bestemmingsplanprocedure of via een ruimtelijkecoördinatieprocedure. Deze coördinatie biedt een wettelijke basis voor inwoners om hun belangen te waarborgen via inspraak, bezwaar en beroep bij de rechter, en dat is heel belangrijk.

Wanneer een provinciaal belang in het geding is, mag de gemeente de ruimtelijke coördinatie ook op zich nemen.

Wil de gemeente dat niet? Dan past de provincie haar ruimtelijkecoördinatieprocedure toe. Ik heb dat in mijn bestuurlijke periode ook mogen doen. De Wet op de ruimtelijke ordening geeft naar mijn idee deze opdracht of mogelijkheid.

Wanneer een rijksbelang in het geding is, dan mag de gemeente op haar eigen grondgebied de ruimtelijke coördinatie ook op zich nemen. Maar wil de gemeente dat niet? Dan heeft de rijksoverheid, op basis van de Wet op de ruimtelijke ordening, de opdracht om de rijkscoördinatieprocedure toe te passen. De Tweede en de Eerste Kamer moeten instemmen met deze regeling. Een aantal leden heeft daar al op gewezen. Bij het toepassen hiervan heeft het Rijk een wettelijke taak en hebben inwoners waarborgen op het gebied van betrokkenheid, inspraak, bezwaar en beroep op de rechter.

Voorzitter. Vandaag staat het toepassen van de Rijkscoördinatieprocedure radarstation Herwijnen op onze agenda. In het verlengde van mijn gehouden betoog merk ik het volgende namens de CDA-fractie op. De gemeente West Betuwe heeft aangegeven de ruimtelijke coördinatie niet op zich te willen nemen. Ik zie hier reactie op. Wanneer het nationaal belang in het geding is, heeft het Rijk dan, gelet op de Wet op de ruimtelijke ordening, de wettelijke opdracht om 's rijkscoördinatieprocedure toe te passen. Nu gaat het om een militair radarstation in Herwijnen, dat noodzakelijk wordt geacht, gelet op de betrokken landsbelangen, in het kader van de nationale veiligheid en de nationale klimaatdoelstellingen. Uit de memorie van toelichting van de Wet op de ruimtelijke ordening — dat is Kamerstuk 28916, nr. 3, pagina 52, meneer Ganzevoort — volgt dat "klassieke" nationale projecten en activiteiten, die betrekking hebben op 's lands veiligheid, waaronder 's lands verdediging, onder het criterium een goede, nationale ruimtelijke ordening vallen en daarmee van nationaal belang zijn. Aan de wettelijke voorwaarden voor de toepassing van de rijkscoördinatieprocedure wordt zo naar ons idee voldaan.

De CDA-fractie hecht een groot belang aan wettelijke waarborgen, met name voor de inwoners uit de betreffende gebieden, in dit geval West Betuwe, voor inspraak en zorgvuldige belangenafweging. Het proces om te komen tot het toepassen van de rijkscoördinatieprocedure heeft lang geduurd — anderen hebben daar ook al op gewezen — en is tot nu toe niet gladjes verlopen. Het beeld uit de wekelijkse mails, die wij als Eerste Kamerleden krijgen, en apps richting onze Kamer past daar een beetje bij. De staatssecretaris zal wat het CDA betreft in het kader van de rijkscoördinatieprocedure het ruimtelijk been moeten bijtrekken. De CDA-fractie adviseert om toch meer expertise van Binnenlandse Zaken of Rijksvastgoedbedrijf in te zetten. Het is net ook al door voorgangers gezegd. Hoe ziet de staatssecretaris dat?

Verbeteren is naar ons idee nodig. De CDA-fractie adviseert de staatssecretaris het vertrouwen verder terug te winnen. Ze is op weg, maar er is meer nodig. In het kader van de rijkscoördinatieprocedure moeten alternatieve locaties worden afgewogen. Dat moet gepaard gaan met wettelijke waarborgen voor inwoners, zoals openbare voorbereiding. Kan de staatssecretaris toezeggen dat in de fase van voorontwerp de inwoners worden betrokken? Wordt of worden er bijvoorbeeld een inloopavond, een informatiebijeenkomst of beide georganiseerd? Kunnen de